

IGNALINOS RAJONO SAVIVALDYBĖS APLEISTŲ ŽEMIŲ KAITOS ANALIZĖ 2013–2019 METAIS

*Virginija Atkocevičienė, Jolanta Valčiukienė, Daiva Juknelienė, Laimutė Gasianec,
Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija*

SANTRAUKA

Nors apleistų ir nenaudojamų žemės sklypų šalyje kasmet mažėja, tačiau apleistų žemių problema vis dar išlieka. Tokių žemių atsiradimo priežastys yra įvairios, dažniausiai tai visas kompleksas aplinkybių, nulėmusių, kodėl žemės buvo apleistos vienoje ar kitoje teritorijoje. Straipsnyje išnagrinėti apleistų žemių plotai ir nustatytos pagrindinės žemėtvarkos priemonės, paveikusios apleistų žemės plotų mažėjimą Ignalinos rajone.

Ignalinos rajone 2019 m. pradžioje buvo 4 783 apleisti žemės sklypai. Jie užėmė 2286,93 ha, tai sudarė 1,5 proc. rajono ploto. Nagrinėjamoju 2013–2019 m. laikotarpiu apleistų žemių plotas sumažėjo 1985,57 ha, t. y. 46 proc. Pagrindinės žemėtvarkos priemonės, kurios lėmė apleistų plotų mažėjimą, yra žemės naudojimo valstybinės kontrolės patikrinimai, apleistų žemių tikrinimai pagal erdviųjų duomenų rinkinius ir kaimo plėtros priemonių (KPP) naudojimas miškui įveisti ne miško žemėje.

Didžiausias apleistų žemių skaičius nustatytas atliekant žemės naudojimo valstybinę kontrolę. Buvo atlikti 2 239 apleistos žemės patikrinimai, kas sudaro 79 proc. visų patikrinimų. Išnagrinėjus apleistų žemių atsiradimo priežastis nustatyta, kad jos yra kompleksinės – tai gamtinių, ekonominių, socialinių, demografinių, politinių, teisinių ir žmogaus ūkinės veiklos nevykdymo.

Reikšminiai žodžiai: žemėtvarka, apleistos žemės, žemės fondas, žemės ūkio naudenos, žemės naudojimo valstybinė kontrolė.

DOI: <http://dx.doi.org/10.5200/GE.2021.1>

ĮVADAS

Apleista žemė – tai viena iš žemės priežiūros problemų, kuri yra aktuali ne tik Lietuvoje, bet ir kitose Europos šalyse. Užsienio literatūroje įvardijamos įvairiausios apleistos žemės sąvokos, kurių apibūdinimas ir nustatymo metodai skiriasi. Daugelyje šalių tokia sąvoka apskritai nėra įteisinta. J. Baudry'is (1991) apleistą žemę traktuoja kaip perėjimą nuo vieno naudojimo modelio (pavyzdžiui, intensyvaus, tradicinio ūkininkavimo) prie kito, mažiau intensyvaus. Tokia žemė turi dvi tendencijas: arba ji apželia krūmais ir mišku, arba žemės naudojimo paskirtis

išlieka tokia pati. Žemė, A. Coppolos (2004) teigimu, apleista laikoma tada, kai ji nebenaudojama kaip ekonominis išteklius, o C. Keenleysideės (2004) manymu, tuomet, kai ji nebenaudojama nei kaip ekonominis išteklius, nei kaip aplinkosauuginis išteklius. J. Moravco (2007) rašė, kad žemės apleidimas daugelyje užsienio šalių yra nusakomas kaip socialinė arba aplinkosauginė, o ne kaip ekonominė problema, o A. Crameris, R. J. Hobbsas ir R. J. Standishas (2008) teigė, kad apleistos žemės yra didelė problema visame pasaulyje, tam įtaką daro aplinkos apsauga, socialiniai ir ekonominiai pokyčiai.

Apleistos žemės renatūralizacijos procesas užsienio literatūroje yra nagrinėjamas biologiniu požiūriu ir jam apibūdinti vartojamas terminas *apleisti sklypai ar laukai*. Užsienio mokslininkai daugiausia nagrinėja sukcesijos vystymąsi, kadangi šio proceso metu apleisti sklypai ar laukai pamažu keičiasi į santykinai natūralias buveines (Weber, 2000).

Lietuvoje nėra vieno apleistos žemės apibrėžimo, tad vyrauja du: pagal Eurostato (Europos Sąjungos statistikos tarnybos) apibrėžimą, apleista žemė – tai daugiau kaip penkerius metus nedirbama žemė, kuri laikoma netinkama ūkio veiklai. Remiantis Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatymu (1992), žemė apleista laikoma tada, kai žemės sklype ar jo dalyje esantys žemės ūkio naudmenų plotai apauga sumedėjusiais augalais (išskyrus želdinius). Apleista žemė nustatoma nuotoliniais kartografavimo metodais Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

Žemės apleidimu gali būti laikomas ir procesas, kurio metu dirbta žemė tampa nebepriziūrima, taip žemės apleidimą apibūdina Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacija (FAO). Galima teigti, kad žemės apleidimas yra pasekmė, kai nėra galimybės arba neverta jos įdirbti, o taip nutikti gali dėl teisinių, gamtinių arba ekonominių sąlygų (Kuliešis ir kt., 2011).

G. Ribokas (2011) analizavo tris apleistų žemių formavimosi laikotarpius Lietuvoje XX a. Jis išskyrė du laikotarpius, susijusius su pasauliniais karais, o trečią įvardijo kaip prasidėjusį po Nepriklausomybės paskelbimo ir žemės reformos pradžios – didžiausią ne tik pagal dirvonuojančių žemių plotus, bet ir pagal tai, kad tuo metu dalis žemių tapo negrįžtamai apleistos.

J. Miliaus ir G. Riboko (2008) teigimu, apleistą žemę galima pavadinti dirvonu. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne sąvoka *dirvonas* apibrėžiama kaip „apleista, nedirbama, sužėlusi dirva, išarta pieva“.

Autoriai G. Kuliešis, D. Šalengaitė ir A. Kazlovskaja (2011), išanalizavę apleistų žemių atsiradimo priežastis, jų sutvarkymo ir panaudojimo būdus bei užsienio šalių patyrimą šių žemių panaudojimo ir nustatymo klausimais, pateikė

rekomendacijas, kaip efektyviau panaudoti apleistas žemes Lietuvoje. Jie siūlė parengti konsolidacijos projektus, tikslinti žemės mokesčio tarifus, paskirstyti KPP lėšas, suderinti miškingumo didinimo programą su bendrojo plano nuostatomis ir kt.

Agrarinio kraštovaizdžio permainas, apleistus ariamosios žemės plotus, žemės ūkio naudmenų mažėjimo tendencijas taip pat analizavo ir daugelis kitų mokslininkų (Abalikštienė, Gudritienė, Šalkauskienė, 2018; Stravinskienė, 2002; Aleknavičius, 2007; P. Aleknavičius, A. Aleknavičius ir Juknelienė, 2014).

L. Zuzo (2012) išskyrė šias svarbiausias paskutinės žemės reformos žemėtvarkos darbų problemas, kurios susijusios su žemės apleidimu:

- žemės nuosavybės teisės atkuriamos savininkams, kurių nemažai šiuo metu gyvena miestuose;
- žemės reformos metu atsirado gana daug apleistų žemės plotų. Taip nenuitektų, jei žemės reforma būtų siekiama tik kurio nors vieno tikslo – arba duoti žemę norintiems ir galintiems ją dirbti, arba grąžinti tiems, kieno tėvai ar seneliai ją valdė.

Valstybė reguliuoja žemės naudojimą siekdama neprarasti gamtos išteklių ir tenkinti pirmiausia bendruosius visuomenės interesus. Dėl to sukurta žemėtvarkos sistema, kurios pagrindinis tikslas – garantuoti pagrįstą žemės fondo naudojimą, atsižvelgiant į nacionalinių ir užsienio subjektų, valstybės, piliečių interesus įsigyjant žemę kaip nuosavybę arba ją naudojant tam tikrai veiklai, kuri suteikia didžiausią socialinį, ekonominį ir aplinkosauginį efektą.

G. Kuliešis ir D. Šalengaitė (2010) pateikė išvadas dėl priemonių, kaip gerinti apleistos žemės administravimą, ir siūlė: „Apsvarstyti galimybę Lietuvos KPP priemonių lėšas perskirstyti taip, kad toms priemonėms, kurioms įgyvendinti reikia naudoti daugiau nenaudojamos ar apleistos žemės, būtų skiriama daugiau lėšų kitų KPP priemonių sąskaita. Miškingumo padidinimas iki 38 proc. įgalintų sumažinti apleistos žemės plotą beveik 500 tūkst. ha.“

Remiantis literatūros šaltiniais, galima teigti, kad žemės apleidimo priežastys yra kompleksinės, apimančios gamtines savybes, socialinius, demografinius, teisinius aspektus. Lietuvoje prie žemių apleidimo priežasčių galima priskirti ir žemės nuosavybės teisių atkūrimą. Dalis žmonių, atkūrę žemės nuosavybės teises, buvo tam nepasirengę, neturėjo pakankamai žinių, kaip ją dirbti, arba gyveno miestuose. Problemų sprendimo būdų gali būti labai įvairių – tai priklauso nuo esamos teisinės bazės, socialinės ir ekonominės situacijos, tradicijų ir kt. Daugelio autorių nuomone, tai gali būti sprendžiama naudojant jau esamus Europos Sąjungos paramos mechanizmus (Kaimo plėtros planą, kitas programas),

atliekant žemės naudojimo valstybinę kontrolę. Problemos sprendimo būdui yra priskiriamas ir žemės mokesčio didinimas, baudos už netinkamą žemės naudojimą.

Tyrimo objektas – Ignalinos rajono savivaldybės apleistos žemės.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti Ignalinos rajono savivaldybės apleistų žemės plotų kaitą 2013–2019 m. laikotarpiu.

Tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai:

1. Išnagrinėti apleistų žemės naudmenų pokyčius 2013–2019 m.
2. Įvertinti žemėtvarkos priemones, naudojamas apleistoms žemėms nustatyti.

Rengiant straipsnį buvo taikomi mokslinės literatūros, internetinių šaltinių, duomenų analizės, grafinio modeliavimo, apibendrinimo, loginio abstrahavimo metodai. Tyrimo metu analizuoti apleistos žemės plotai, naudojant Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos, Lietuvos erdvinės informacijos portalo (www.geoportal.lt) ir Žemės informacinės sistemos (www.zis.lt) duomenų rinkinius, Statistikos departamento, VĮ Valstybės žemės fondo pateiktus duomenis. Didžiausi apleistos žemės plotai aptinkami Vilniaus rajone ir šiaurės rytų Lietuvoje. Todėl tyrimui atlikti pasirinkta Ignalinos rajono savivaldybė, kurios plotas – 1447 km². Žemės ūkio naudmenos Ignalinos rajone sudaro 40,95 proc. rajono žemės ploto. Miškingumas siekia apie 36,74 proc. Ignalinos rajone vidutinis žemės našumas – 33,46 balo. Į saugomas teritorijas patenka 20,4 proc. savivaldybės teritorijos. Statistiniai duomenys pateikti 2013–2019 metų sausio 1 d.

REZULTATAI

2019 m. pradžioje Lietuvoje užfiksuota beveik 60,6 tūkst. apleistų žemės sklypų, kurie užėmė 55,4 tūkst. ha plotą, arba 0,8 proc. šalies ploto, o Ignalinos rajono savivaldybėje buvo 4 783 apleisti žemės sklypai. Jie užėmė 2286,93 ha, tai sudarė 1,5 proc. rajono ploto. Nagrinėjamo rajono apleistų žemių fragmentas pateiktas 1 paveiksle.

2013 m. Lietuvoje buvo užfiksuoti 128 tūkst. apleistos žemės sklypai, užėmę 113 tūkst. ha plotą. Per nagrinėjamąjį laikotarpį šalyje apleistų žemių plotų sumažėjo apie 57 tūkst. ha. Remiantis Nacionalinės žemės tarnybos statistiniais duomenimis apleistų žemių plotų mažėjimas pastebimas ir Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje (žr. 1 lentelę).

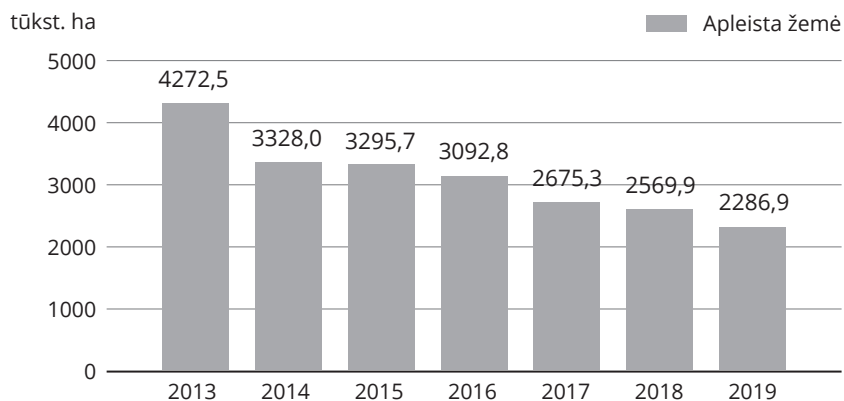

1 pav. Ignalinos r. sav. apleistų žemių fragmentas (www.zis.lt)

1 lentelė. Žemės fondo sudėtis 2013–2019 m. Ignalinos rajono savivaldybėje (NŽT, 2013–2019 01 01)

Metai	Bendras plotas	Žemės ūkio naudmenų plotas	Apleista žemė	Miško žemė
2013	144674,80	61111,24	4272,50	51431,42
2014	144674,80	61325,92	3328,02	52100,58
2015	144086,90	61732,30	3295,71	56286,59
2016	144087,42	60071,98	3092,83	55588,54
2017	144085,21	30010,88	2675,34	54321,36
2018	144085,02	59992,20	2569,88	54086,82
2019	144084,60	59008,46	2286,93	52938,13

Ignalinos rajone 2013 m. buvo 4272,50 ha apleistos žemės, o 2019 m. – 2286,93 ha. Apleistos žemės plotai sumažėjo 1985,57 ha, arba 46,5 proc. Vyko ir žemės ūkio naudmenų bei miškų plotų kaita. Nagrinėjamoju laikotarpiu 2102,78 ha, arba 3,4 proc., sumažėjo žemės ūkio naudmenų plotas. Miškų plotai padidėjo 1506,71 ha, arba 2,9 proc. Palyginimui pateikiame apleistų žemių kaitą 2013–2019 m. sausio 1 d. laikotarpiu (žr. 2 pav.).

2 pav. Ignalinos r. apleistų žemių kaita 2013–2019 m. (NŽT)

Didžiausia apleistų žemių kaita pastebima 2013–2014 m. Per šį laikotarpį apleistos žemės plotas sumažėjo 944,48 ha. Lyginant paskutinius 2018–2019 m., apleistų žemių plotų sumažėjo 282,95 ha.

Atsižvelgiant į apleistų žemių problemos aktualumą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje numatyta spręsti apleistų žemių panaudojimo klausimus. Todėl buvo įgyvendinamos nenašių, dirvonuojančių žemių apželdinimo mišku Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos (KPP) veiklos sritys ir priemonės: „Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“, „Miško veisimas“, „Aplinkos kraštovaizdžio gerinimas“, „Trumpos rotacijos plantacinių želdinių įveisimas“ (Lietuvos..., 2014). Be numatytų KPP, buvo atliekama ir žemės naudojimo valstybinė kontrolė.

Viena iš priemonių, kurią naudojami nemaža dalis piliečių apleistoms žemėms tvarkyti, tai miško įveisimas ne miško žemėje. Yra išduodami leidimai įveisti mišką apleistuose, daugiau kaip penkerius metus neįdirbtuose, nešienaujamuose, nenuganomuose, taip pat besiribojančiuose su miškais, medžių krūmų želdiniais, pelkėmis ir pradėjusiuose savaime apaugti medžiais ir krūmais žemės ūkio naudmenų plotuose. Leidimus įveisti mišką ne miško žemėje išduoda Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos teritoriniai padaliniai. Miškas gali būti įveisiamas pagal parengtą kaimo plėtros žemėtvarkos projektą ir pagal savivaldybių teritorijų miškų išdėstymo schemas (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Kaimo plėtros žemėtvarkos projektai įveisti mišką ne miško žemėje ir leidimai įveisti mišką pagal miškų išdėstymo schemas 2013–2019 m. Ignalinos rajono savivaldybėje (NŽT)

Metai	Kaimo plėtros žemėtvarkos projektai įveisti mišką ne miško žemėje	Leidimai įveisti mišką pagal savivaldybių teritorijų miškų išdėstymo schemas
2013	7	69
2014	24	98
2015	1	29
2016	2	24
2017	-	17
2018	-	21
2019	-	16
Iš viso	34	274

Daugiausia kaimo plėtros žemėtvarkos projektų įveisimo ne miško žemėje ir leidimų įveisti mišką pagal savivaldybių teritorijų išdėstymo schemas buvo išduota 2013–2014 m. Naudojant šias priemones žemė apsaugoma nuo menkaverčių augalų augimo, žemės savininkai, įveisę mišką, išlaisvinami nuo nuolatinės plotų priežiūros, o svarbiausia – sukuriama nauda aplinkai. Per visą nagrinėjamąjį laikotarpį buvo parengti 34 kaimo plėtros žemėtvarkos projektai įveisti mišką ne miško žemėje. Pagal miškų išdėstymo schemą išduoti 274 leidimai įveisti mišką.

Manytina, kad tam, jog mažėtų apleistų žemių plotai, įtakos turėjo skaičiuojami didesni žemės mokesčiai. Pasikeitus žemės mokesčio įstatymui nuo 2013 m. pereita prie žemės mokesčio skaičiavimo nuo vidutinės žemės rinkos vertės, kuri nustatoma masinio arba individualaus vertinimo būdu, ir nustatyti nauji mokesčio tarifai. Savivaldybės, atsižvelgdamos į žemės sklypo naudojimą arba nenaudojimą, gali nustatyti nuo 0,01 iki 4 proc. žemės mokesčio tarifą. Dažniausiai apleistai žemei būna nustatomas didžiausias – 4 proc. – mokesčio tarifas.

Išnagrinėjus apleistų žemių atsiradimo priežastis nustatyta, kad jos yra kompleksinės – tai gamtinių, ekonominių, socialinių, demografinių, politinių, teisinių ir žmogaus ūkinės veiklos nevykdymo.

Kita labai svarbi apleistų žemių tvarkymo priemonė yra Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos atliekama apleistų žemės sklypų kontrolė. Šie darbai pradėti vykdyti nuo 2010 m., daugiau dėmesio skiriant neracionaliems – apleistiems, nešienaujamiems, prastos agrarinės būklės – žemės ūkio paskirties plotams (sklypams) identifikuoti. Ignalinos rajone 2013–2019 m. atliktų apleistų žemių patikrų skaičius pateikiamas 3 lentelėje.

3 lentelė. Atliktų apleistų žemių patikros duomenys 2013–2019 m. Ignalinos rajono savivaldybėje (NŽT)

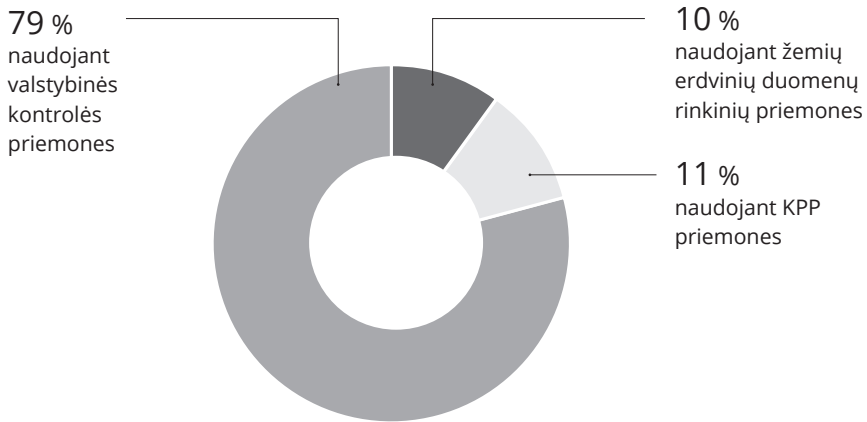
Metai	Atliktų žemės naudojimo valstybinės kontrolės patikrinimų skaičius	Apleistų žemės sklypų (plotų naudojimo patikrinimas) pagal apleistų žemių erdviųjų duomenų rinkinių duomenis	ANK* straipsnio nuoroda
2013	124	14	100
2014	147	9	100
2015	364	66	100
2016	644	35	100
2017	326	47	333 100
2018	333	62	333
2019	301	42	333
Iš viso	2239	275	

ANK* – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas.

Ignalinos rajono savivaldybėje 2013–2019 m. atlikti 2 239 žemės naudojimo valstybinės kontrolės patikrinimai. Mažiausiai patikrų (124) buvo atlikta 2013 m., daugiausia – 2016 m. (644). Pagal apleistų žemių erdviųjų duomenų rinkinius atlikti 275 patikrinimai. Remiantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksu (ANK) daugiausia nustatyta žemės naudojimo apleidimo atvejų (ANK 333 str.), o remiantis Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksu – žemės sklypų nenaudojimo pagal nustatytą žemės naudojimo paskirtį (ATK 100 str.).

Tai leidžia daryti išvadą, kad atliekama žemės naudojimo valstybinė kontrolė dėl apleistų žemės sklypų (plotų) nustatymo prisideda prie apleistų žemės plotų mažinimo ir yra rezultatyvi. Pastebėtina, kad labai dažnai patikrinimų metu nustatomi tokie atvejai, kai žemės ūkio paskirties žemės sklypai, būdami ilgą laiką (netgi kelis dešimtmečius) nenaudojami, apauga mišku, kuris inventoriuojamas (taksuojamas) kaip miškas. Tokiu atveju pažeidėjams skiriama administracinė nuobauda. Apleistų žemių patikrinimų skaičius (proc.) naudojant žemėtvarkos priemones pateikiamas 3 paveiksle.

Išanalizavus naudotas žemėtvarkos priemones apleistoms žemėms nustatyti, galima teigti, kad daugiausia žemės apleidimo atvejų nustatyta atliekant žemės naudojimo valstybinę kontrolę. Atlikti 2 239 apleistos žemės patikrinimai, kas sudaro 79 proc. visų patikrinimų. Naudojant KPP priemones, t. y. rengiant žemėtvarkos projektus įveisti mišką ne miško žemėje ir išduodant leidimus įveisti mišką pagal savivaldybių teritorijų miškų išdėstymo schemas, nustatyti

3 pav. Apleistų žemių patikrinimų 2013–2019 m. skaičius (proc.) naudojant žemėtvarkos priemones

308 apleistos žemės atvejai, kas sudaro 11 proc. visų patikrinimų. Pagal žemių erdvinį duomenų rinkinius atlikti 275 apleistos žemės patikrinimai, tai sudaro 10 proc. visų patikrinimų.

IŠVADOS

1. Nagrinėjamoju 2013–2019 m. laikotarpiu Ignalinos rajone apleistos žemės plotų sumažėjo 1985,57 ha, arba 46 proc. Didžiausia apleistų žemių kaita pastebima 2013–2014 m. Per šį laikotarpį apleistos žemės plotas sumažėjo 944,48 ha. Lyginant paskutinius 2018–2019 m., apleistų žemių plotų sumažėjo 282,95 ha.
2. Lyginant apleistų žemių patikrinimų skaičių pagal naudotas žemėtvarkos priemones, nustatyta, kad daugiausia apleistų žemių patikrinta atliekant žemės naudojimo valstybinę kontrolę. Atlikti 2 239 apleistos žemės patikrinimai, arba 79 proc. visų patikrinimų. Naudojant KPP priemones – 308 apleistos žemės patikrinimai, arba 11 proc. Pagal žemių erdvinį duomenų rinkinius atlikti 275 apleistos žemės patikrinimai, kas sudaro 10 proc. visų patikrinimų.
3. Parengti kaimo plėtros žemėtvarkos projektai turėjo įtakos tam, kad apleisti žemės plotai mažėjo. Nagrinėjamoju laikotarpiu parengti 34 kaimo plėtros žemėtvarkos projektai įveisti mišką ne miško žemėje. Išduoti 274 leidimai įveisti mišką pagal žemėtvarkos schemas. Nagrinėjamoju laikotarpiu miškų plotai padidėjo 1506,71 ha.

LITERATŪRA

1. Abalikštienė, E., Gudritienė, D., Šalkauskienė, V. (2018). Žemės naudojimo pokyčiai kartografinėje medžiagoje. *Miškininkystė ir kraštotvarka*, 2 (15), 7–12.
2. Aleknavičius, P. (2007). Kaimiškujų teritorijų žemės naudojimo problemos. *Žemės ūkio mokslai*, 14, 82–90.
3. Aleknavičius, P., Aleknavičius, A., Juknelienė, D. (2014). Agrarinių teritorijų naudojimo problemos ir jų sprendimas Lietuvoje. *Žemės ūkio mokslai*, 21 (1), 78–88.
4. Baudry, J. (1991). Ecological consequences of grazing, extensification and land abandonment: Role of interactions between environment, society and techniques. *CIHEAM – Options Méditerranéennes*, 15, 13–19.
5. Cramer, A., Hobbs, R. J., Standish, R. J. (2008). What's new about old fields? Land abandonment and ecosystem assembly. *Trends in Ecology and Evolution*, 23 (2), 104–112.
6. Coppola, A. (2004). Recent causes of land abandonment from an economic perspective. *AVEC Workshop. Dipartimento di Economia e Politica Agraria Università degli Studi di Napoli Federico II*. [Žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d.]. Prieiga internete: <https://www.pik-potsdam.de/avec/capri/presentations/coppola.pdf>.
7. Keenleyside, C. (2004). Land abandonment, biodiversity and the cap. Land abandonment and biodiversity, in relation to the 1st and 2nd pillars of the eu's common agricultural policy. *Outcome of an international seminar in Sigulda*, Latvia, 7–8 October.
8. Kuliešis, G., Šalengaitė, D., Kozlovskaja, A. (red.) (2011). *Apleista žemė: problemas ir sprendimo būdai: Mokslo studija*. Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas.
9. Kuliešis, G., Šalengaitė, D. (2011). Apleista žemė Lietuvoje: problemas, galimi sprendimo būdai. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*, 5 (24), 116–127.
10. *Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 programa*. [Žiūrėta 2020 m. lapkričio 11 d.]. Prieiga internete: <https://zum.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/lietuvos-kaimo-pletros-2014-2020-m-programa>.
11. *Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymas*. 1992 m. birželio 25 d. Nr. I-2675. Nauja redakcija nuo 2020 m. sausio 1 d. [Žiūrėta 2020 m. lapkričio 11 d.] Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2202/asr_.
12. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984 m. gruodžio 13 d. Nr. X-4449. Negalioja nuo 2017 m. sausio 1 d. *Vyriausybės žinios*, 1985 m. sausio 1 d., Nr. 1–1.
13. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. 2015 birželio 25 d. Nr. XII-1869. *Teisės aktų registras*, 2015 m. liepos 10 d., Nr. 11216.
14. Milius, J., Ribokas, G. (2008). Dirvonai Lietuvos XX ir XXI amžių laukuose. *Geografija*, 44 (1), 9–16.
15. Moravec, J., Zemeckis, R. (2007). *Cross Compliance and Land Abandonment*. Research paper deliverable D17, Cross – Compliance Network Project.
16. Ribokas, G. (2011). Apleistų žemių (dirvonų) problema retai apgyventose teritorijose. *Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje*, 2, 298–307.
17. Stravinskienė, V., Aleknavičius, A., Aleknavičius, P. (2015). Ūkių žemės naudojimo perspektyvos Lietuvoje. *Žemės ūkio mokslai*, 22 (4), 216–228.
18. Weber, N. (2000). NEWFOR – New forest for Europe: Afforestation at the turn of the century. *European Forest Institute Proceedings*, 35. [Žiūrėta 2020 m. gruodžio 20 d.].

Prieiga internete: https://www.efi.int/sites/default/files/files/publication-bank/2018/proc35_net.pdf.

19. Zuzo, L. (2012). Žemės reformos žemėtvarkos darbų aktualijos ir perspektyvos Lietuvos kaime. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3 (27), 119–126.
20. *Žemės informacinė sistema* (ŽIS žemėlapis). [Žiūrėta 2020 m. lapkričio 11 d.]. Prieiga internete: <https://zis.lt/>.

ANALYSIS OF THE CHANGE OF DERELICT LANDS IN IGNALINA DISTRICT MUNICIPALITY IN 2013–2019

Virginija Atkocevičienė, Jolanta Valčiukienė, Daiva Juknelienė, Laimutė Gasianec

Summary

Although the number of derelict and unused land in the country is declining every year, the problem of derelict land still remains. The reasons for the emergence of such land are various, usually the whole complex of circumstances that led to the abandonment of land in one area or another. Abandoned land is noticeable in both private and public land. The largest areas of derelict land are found in Vilnius district and north-eastern Lithuania.

At the beginning of 2019, there were 4,783 abandoned land plots in Ignalina district. They occupied 2286,93 ha, which was 1.5 percent. district area. In the analyzed period of 2013–2019, the area of abandoned lands decreased by 1985,57 ha, i. y. 46 percent. After examining the reasons for the emergence of abandoned lands, it was established that they are complex – natural, economic, social, demographic, political, legal and human economic activities.

The article examines land management measures that have influenced the reduction of brownfields - inspections of state control of land use, inspections of brownfields according to spatial data sets and application of RDP for afforestation on non-forest land. The maximum number of abandoned land inspections was determined during the state land control. There were 2239 inspections of derelict land, which is 79 percent. all land management measures applied.

Keywords: land management, abandoned lands, Land Fund of the Republic of Lithuania, agricultural land, state control.